

Underlag till regeringens forskningspolitik

Högskolan Kristianstad överlämnar härmed underlag till regeringens forskningspolitik.

I detta ärende har Håkan Pihl beslutat. Tobias Grahn har deltagit i den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

För Högskolan Kristianstad

Håkan Pihl
rektor

Inspel till regeringens forskningsproposition 2020

Sammanfattning

Höskolan Kristianstad ställer sig bakom SUHF:s inspel till kommande forskningsproposition och vill i vårt inspel särskilt betona följande:

- Att ett grundlagsskydd bör införas för den akademiska friheten inom forskning och högre utbildning
- Att basanslagen till lärosätena borde öka i väsentlig omfattning, förslagsvis från 12 000 till 24 000 per HST i minimitilldelning
- Att fördelningen mellan forskningsanslag som fördelas via basanslag och via forskningsråden borde förändras så att en större andel fördelas direkt till lärosätena i form av basanslag.
- Att riktade satsningar bör göras för forskningsverksamhet inom lärarutbildning och sjuksköterskeutbildning i syfte att främja det nationella arbetet med kompetensförsörjning
- Att produktions- och effektivitetsavdraget bör slopas

I vårt inspel kommer vi att särskilt fördjupa oss i fördelningen av forskningsresurser.

Höskolans strategi

Höskolan Kristianstads övergripande mål är att bidra till kompetensförsörjning inom områden där det finns ett stort arbetsmarknadsbehov och god efterfrågan från studenter. Vårt arbete inriktar sig på att utveckla program som är nationellt ledande i sitt slag inom områden som vårdvetenskap, utbildningsvetenskap, ekonomi och IT. Höskolan satsar även på att utveckla sin organisation och sitt utbud för att på ett framträdande sätt kunna bidra till det livslånga lärandet. Forskning, utbildning och samverkan är sammanvävda för att generera hög kvalitet. Vi ser på vår roll som en betydelsefull aktör för den framtida kompetensförsörjningen.

Grundlagsskydd

Höskolan Kristianstad ställer sig bakom SUHF:s inspel angående ett grundlagsskydd för den akademiska friheten. Såväl forskning som högre utbildning måste garanteras en hög grad autonomi och akademisk frihet för

att kunna bibehålla sin legitimitet och svara upp mot samhällets behov av kunskapsförsörjning. Detta fordrar ett grundlagsskydd för den akademiska friheten, inom såväl forskning som högre utbildning.

Bättre balans i fördelningen av forskningsresurser

En viktig del i styr- och resursutredningen var frågan om ökad finansiering för forskning genom direkta anslag till lärosätena. Den förra forskningspropositionen (2016) tog ett viktigt steg i denna riktning men frågan är fortsatt aktuell. Ytterligare grundfinansiering skulle få betydande effekter för kvaliteten och förmågan till strategiska vägval i sektorn. Som fördelningsnyckel bör man speciellt beakta lärosätenas utbildningsvolym, kvalitet i termer av prestation i relation till resurser och samverkansfaktorer.

Utvecklingen som inneburit att basanslagen för forskning över tid minskat som andel av den totala forskningsfinansieringen är problematisk. År 2017 låg andelen externa medel av de totala forskningsresurserna på 56 % – att jämföra med framstående forskningsnationer som Danmark och Holland där knappt 30 % av resurserna kommer från externa anslag (Hwang 2018:2). Vi tittar närmare på några problemområden som följer av systemet nedan.

- Kostnader för att söka och granska ansökningar om externa medel

Enligt uppskattningar av Heyman (2018:10) ägnades år 2018 2000 årsverken åt att ansöka om externa forskningsmedel. Det är 7 % av den samlade arbetstiden för forskning och forskarutbildning inom sektorn – och då är inte tiden som ägnas åt att bedöma ansökningarna medräknade (Heyman 2018). Frågan är om det är ett optimalt sätt att arbeta för en relativt liten forskningsnation som Sverige?.

En utgångspunkt för det befintliga systemet är att konkurrens mellan de svenska lärosätena är bra då det tvingar fram ökad kvalitet. Vår erfarenhet är att konkurrens är gynnsamt – men att man med interna fördelningsmekanismer kan åstadkomma kvalitetsdrivande konkurrens *inom lärosätet*. Med framgång har Högskolan Kristianstad de senaste åren utvecklat och tillämpat ett sådant system. Utfallet har varit positivt – högskolan har lyckats vända ett negativt myndighetskapital för forskning till en budget i balans med bibehållen produktivitet. Vi har lyckats styra om forskningsmedel till angelägna områden som behöver stärkas och samtidigt åstadkommit en mer jämställd fördelning. Tyngdpunkten i administrationen av forskningsresurserna flyttas därmed från ansökningssidan till uppföljningssidan.

- Karriärvägar och osäkra anställningar

Obalansen mellan basanslag och extern finansiering får negativa effekter för karriärvägar på lärosätena. Med dagens basanslag saknas ofta täckning för att fullt ut finansiera professorers och lektorers forskningsverksamhet. Samma sak gäller hälften av doktoranders och meriteringsanställdas forskning. Vi vill även här hänvisa till Ulf Heymans rapport till SUHF på området: "Det är helt

uppenbart att lärosätena med dagens fördelning mellan anslag och extern finansiering har mycket svårt att ta ansvar för ett karriärsystem med rimliga utvecklingsmöjligheter och trygghet. Risker är att forskare i hög grad kommer att ägna sig åt säker forskning, att många begåvningar väljer bort forskarkarriären och att jakten på externa medel leder till kortsiktighet.” (2018:10) En annan konsekvens är ett växande akademiskt prekariat bestående av forskare som många år efter disputation hoppar mellan olika typer av visstids- och projektanställningar.

- Rådighet och planering

Slutligen är det viktigt att understryka att lärosätenas rådighet och planering blir lidande av obalansen mellan externa medel och basanslag i systemet. Lärosätets handlingsfrihet riskerar att till stor del bli villkorad av de externa finansierarnas strategier. Inom ett lärosäte skapar systemet också planeringssvårigheter. Anställda lärare kan med mycket kort varsel försvinna ur undervisningen när de får externa anslag – med akuta bemanningsproblem som följd. Detta är en problematik som HKR särskilt vill peka ut eftersom systemet för fördelning av forskningsresurser därmed även får stor inverkan på kvaliteten i utbildningsverksamheten.

Produktivitets- och effektivitetskravet

Urholkningen av PLO via produktivitets- och effektivitetskravet, en mekanism att likna vid en årlig besparing, har funnits på plats i 25 år. Under den tiden har lärosätena vuxit i takt med att kraven och uppdragen har blivit fler. Avdraget borde som en logisk följd tas bort och kommande forskningspropositioner borde ta steg i denna riktning. En snabb jämförelse ger vid handen att ersättningen för Högskolan Kristianstads genomsnittliga helårsstudent var 75 tkr under 2018. Per-capita-ersättningen på gymnasiet var under 2016 över 120 tkr. Att svenska lärosäten tilldelas allt bredare uppgifter samtidigt som resurserna urholkas, kommer över tid oundvikligen gå ut över lärarledd tid och kvalitet.

Jämställdhet

Regeringen har tydligt uppmärksammat vikten av jämställdhet och betonar i regleringsbrevens vikt av jämställdhetsperspektiv vid lärosätenas interna fördelning av forskningsmedel. Forskningsfinansieringssystemet, med små basanslag till högskolor i kombination med medel från forskningsfinansiärer som historiskt premierat traditionellt mansdominerade områden, förtjänar att ses över på samma premisser. Att verka för ökad jämställdhet är en central komponent i det kvalitetsarbete som ska genomsyra lärosätenas samtliga processer. Ett sådant långsiktigt arbete gynnas inte av kortsiktiga och oförutsägbara styrmekanismer.

Forskningskvalitet

Mycket talar för att det finns ett mycket starkt samband mellan bibliometriskt utfall och forskningsintäkter. Kvaliteten på forskningen beror på tillgången till

forskningsmedel. Enligt Hwang (2018:2) kan endast 2 % av citeringarna förklaras på annat sätt än att de blivit möjliggjorda genom tillförda resurser. Om man ser hur lärosätena presterar i förhållande till sina forskningsintäkter ser vi att Högskolan Kristianstad placerar sig bland de fem starkaste lärosätena i Sverige (diagram nedan). Sammanställningen ger en antydning om att nuvarande system begränsar duktiga forskare och forskningsgrupper i den resursmässigt missgynnade kategorin av svenska lärosäten. Lärosätens basanslag bör således höjas. Högskolan föreslår att miniminivån för direkta forskningsanslag dubblas från 12 000 kronor per helårsstudent till 24 000 kronor per helårsstudent. Den totala ökningen av anslagen till samtliga lärosäten skulle uppgå till cirka 850 miljoner kronor och skulle kunna göras kostnadsneutralt för statsbudgeten med en motsvarande minskning av anslagstilldelningen till statliga forskningsfinansiärer.

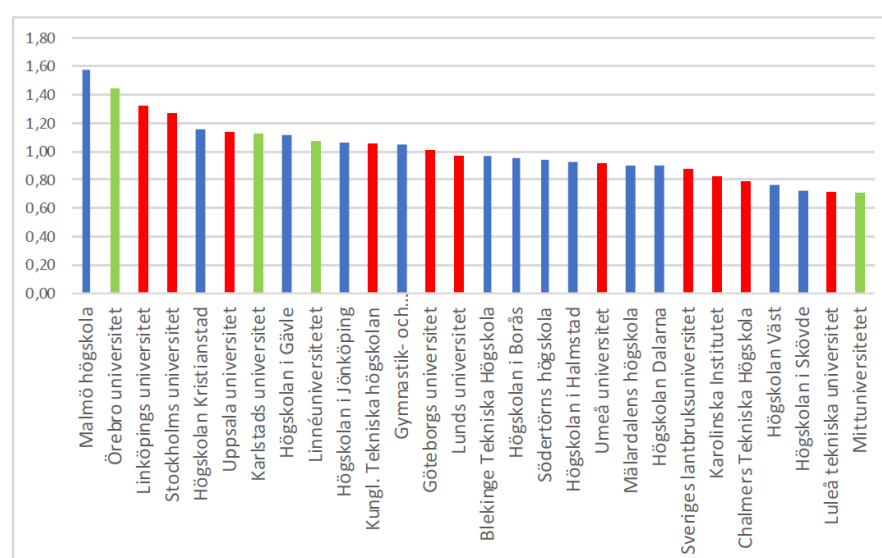

Fig. 18 Kvoten mellan andelen bibliometriskt index för 2013-2016 och andelen intäkter för forskning 2012-2015.

Diagram från Hwang 2018:15.

Kompetensförsörjning och forskningsanknytning av professionsutbildningar

Regeringen har tydligt uppmärksammat vikten av att öka utbildningsvolymen inom samhällsviktiga professionsutbildningar som lärare och sjuksköterskor. En stor del av dessa utbildningar återfinns på högskolor där basanslagen är små vilket vår högskola, där 15 % av omsättningen utgörs av forskning (2018), väl exemplifierar. Trots den stora ökningen av utbildningsplatser har ingen motsvarande förstärkning på forskningssidan skett. Högskolan vill därför se att de utbildningsutbyggnader som görs, och har gjorts de senaste åren, kompletteras med höjda forskningsanslag. Historiskt vet vi att möjligheterna till externfinansierad forskning inom utbildningsvetenskap och hälsovetenskap är lägre än inom andra områden och staten behöver därför ta ett direkt ansvar för forskningsresurserna. Antalet forskarutbildade lärare inom dessa områden behöver öka och det behövs ökade anslag för att rekrytera och behålla

disputerade lärare inom de berörda områdena. Särskilda medel för öka volymen av forskning och forskningsutbildning inom bristyrkena kommer, utöver ökade basanslag, att krävas.

Högskolan Kristianstad uppskattar att det i föregående forskningsproposition finns ett uttryckligt mål att Sverige ska satsa på kvalitet och framstående forskningsmiljöer oavsett var i landet dessa miljöer finns. För att värna det diversifierade högskolelandskapet behöver resursfördelningen ta större hänsyn till utbildningsvolym. En sådan förändring skulle innebära bättre möjligheter till forskningsanknytning av all högre utbildning i landet samt att potentialen vid landets lärosäten utnyttjades i högre grad.

Högskolan Kristianstad vill ta ett större ansvar för såväl den nationella som den regionala kompetensförsörjningen och har därför ansökt om examensrättigheter för forskarutbildning inom hälsovetenskap och utbildningsvetenskap. I den mån vi lyckas med dessa ambitioner bör också forskningsresurserna rimligen öka.

Forskningsrådets framtida roll

Vår övertygelse är att de statliga forskningsråden fortsättningsvis har en nyckelroll i framtidens forskningslandskap. Vi anser dock att den öppna, breda forskningen ska hanteras av lärosätena själva och att råden, istället för ospecifika öppna utlysningar, främst ska fokusera på riktade utlysningar av nationellt intresse. Dagens öppna utlysningar har ett tudelat problem: de är enormt tidskrävande att söka och utfallet kan hamna långt från regeringens målsättningar. Därför förordar vi en tydligare rollfördelning och en profilering av råden där hänsyn tas till nationella målsättningar. Den omfördelning av resurser som vi vill se från forskningsråden till förmån för basanslag bör därför i första hand tas från resurser avsedda för öppna utlysningar.

Forskningsssamverkan

Högskolan Kristianstad har i dag en rad samarbeten med omgivande kommuner, regionalt förankrade företag och Region Skåne där vår profil med forskning och utbildning i nära samverkan kommer till stor nytta för att lösa samhällsutmaningar. De yngre svenska lärosätena har under många år samproducerat forskning som har genererat viktiga innovationer och bidragit till såväl utvecklingen av offentlig verksamhet som regionalt företagande och lärosätenas forskningsmiljöer. Högskolan har en stabil grund för samverkan genom praktknära och breda forskningsplattformar samt ett nära samarbete med Krinova Science Park. Med ett större basanslag skulle högskolan kunna vidareutveckla och växla upp den forskning som redan idag sker i nära samverkan, till gagn för alla inblandade parter samt för tillväxt och kompetensförsörjning i regionen. Vi förordar alltså en vidareutveckling av den satsning på samverkansaspekter som den tidigare forskningspropositionen från 2016 så tydligt pekade ut.

Underlag:

Heyman, Ulf: *Är externfinansieringsgraden för hög?* (SUHF 2018)

Hwang, Stephen: *Forskningskvalitet, effektivitet och extern finansiering*
(SUHF 2018)